

IMMA CABRÉ HOMET

IMPOST DE SANG

Premi de Novel·la
de la 30a Festa de les Lletres Catalanes del
Vallès Oriental d'Òmnium Cultural

IMPOST DE SANG

Primera edició: maig de 2021

© Imma Cabré Homet, dels textos

© Editorial Efadós, d'aquesta edició

Carrer d'Edison, 3 · Nau A
Polígon industrial les Torreneres
08754 El Papiol (Baix Llobregat)
Telèfon 93 673 12 12
efados@efados.cat
www.efados.cat

© Editorial Efadós, de la col·lecció

El Fil de la Història

Direcció de la col·lecció:

Agustí Alcoberro i Pericay

Coordinació de la col·lecció:

Judit Terradellas Saurí

Assessorament lingüístic:

M. Neus Doncel Saumell

Fotos de coberta:

Superior: Brangulí (fotògrafs) / Fons ANC

Inferior: E. LL. / Fons ESTEVE DEU BAIGUAL

ISBN 978-84-18243-22-6

DL B 22300-2020

Imprès a Catalunya

Tota forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només pot ser realitzada amb l'autorització dels seus titulars, salvant l'excepció prevista per la llei. Si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra, dirigiu-vos a CEDRO (Centre Espanyol de Drets Reprogràfics) - www.cedro.org

A la Carme Forcadell Lluís

[...] Tenim a penes el que tenim i prou:
l'espai d'història concreta que ens pertoca,
i un minúscul territori per viure-la.

Miquel Martí i Pol

Sabadell, 2019

L'antiga caserna de la Guàrdia Civil es troba deixada de la mà de Déu al mig de la ciutat. És com l'esquelet d'un animal que s'ha podrit al desert mostrant les entranyes putrefactes. La façana del darrere és plena de grafitis i envoltada de contenidors d'escombraries desbordats. La del davant conserva la reixa original, d'un verd benemèrit, i uns jardins descuidats que sobreviuen gràcies a l'aigua del cel. Damunt la porta principal encara s'intueix el lloc on hi va haver el rètol del «Todo por la patria» que, durant molts anys, va donar carta blanca als que hi vivien. Des que en van marxar no s'acaba de saber de qui és propietat aquell equipament atrotinat i, per això, un grup d'okupes se l'ha fet seu.

Quan es travessa l'entrada hi ha un pati interior, esventrat en alguns racons, on han crescut les males herbes i on ara, probablement, es juga a futbol, com semblen indicar les pedres col·locades estratègicament per delimitar unes porteries imaginàries. Envoltant el pati hi ha unes sales rehabilitades pels actuals ocupants que serveixen per celebrar-hi assemblees, exposar-hi treballs manuals, fer-hi teatre alternatiu o guardar-hi pancartes que es treuen d'acord amb les necessitats del moment: l'1 de Maig, l'acolliment als refugiats, el suport als presos polítics, la denúncia de la violència masclista. Són reivindicacions que no passen mai de moda i cíclicament cal desempolsar. A mà dreta, unes escales atrotinades on alguna ànima caritativa amb dos dits de front ha barrat el pas amb uns taulons de fusta encreuats. A l'altra banda, una zona tapiada que algun dia, quan Déu i el pressupost municipal ho permetin, es dedicarà a habitatge social.

El sol ha anat avançant pel recinte i ja entra a tots els racons. A l'última de les sales, la que queda per rehabilitar, hi ha el cadàver d'un home jove amb el cap reposat damunt d'un bassal de sang fosca. S'ha quedat sol. La policia ha evacuat la poca gent que hi havia aquella hora per obtenir proves del que, sembla evident, és un homicidi. La pedra que es veu al seu costat, ennegrida per la sang i els cabells del mort, no ha caigut del cel. És fàcil endevinar que alguna mà amb molta ràbia l'ha feta servir per posar fi a la vida del pobre jove que està estès a terra.

La Magda Vilaplana, treballadora de l'Arxiu Històric de Sabadell, veu la foto del finat al diari digital. No la del cadàver, que ha estat tapat respectuosament per l'equip forense per evitar-ne l'exposició pública, sinó una foto de carnet que il·lustra la biografia de la víctima. Era un líder del moviment okupa de la ciutat. La cara li resulta molt familiar. No el coneix, n'està segura, però el té vist, potser han coincidit en algun lloc o s'han trobat pel carrer. Al llarg de la jornada hi pensa sovint. No aconsegueix recordar de què li sona. Intenta concentrar-se en els documents en què està treballant, però està neguitosa, com quan tens un nom a la punta de la llengua i no hi ha manera que et surti. Torna a obrir la notícia a la pantalla de l'ordinador. Potser si se'l mira una estona, connectarà les neurones. Però ni així. Procura oblidar el tema i s'oblige a pensar en la feina. De tant en tant la imatge d'aquella cara se li fa present. No ho pot evitar. Al migdia dina amb el seu company i aprofita per comentar-li la notícia. Potser ell, tot i fer poc temps que viu a Sabadell, sabrà situar-lo. Es mira la foto, però fa una ganyota d'ignorància i nega amb el cap. No l'ha vist mai.

A la tarda, la Magda torna a l'Arxiu. Al carrer, intenta fer el recorregut pels llocs on passa habitualment per mirar de relacionar-hi la cara que l'obsessiona. El carrer de la Indústria és força llarg i, en circumstàncies normals, el fa quatre cops al dia. És fàcil que l'hagi vist allà. Passa per davant de l'escola on cada tarda s'esperen els pares per recollir la canalla, passa pel forn on, quan plega, compra el pa acabat de fer per al sopar, pel supermercat, la fruiteria, la consulta d'un traumatòleg, una clínica dental. Res. Per aquella zona no l'ha vist, n'està segura.

Apressa el pas per arribar d'hora. S'ha compromès a acompanyar un grup de recerca de la Universitat Autònoma que ha sol·licitat estudiar una documentació. Quan entra a la sala de consultes el veu. En aquells moments ja no el buscava, però se'l troba. El seu rostre és en una de les fotos penjades a la paret. És de l'estiu del 1909. Un grup nombrós d'homes observa com crema l'església de Sant Fèlix. És l'únic dels congregats que es gira a mirar a la càmera, i la seva cara queda en primer pla, immortalitzat per sempre més. És clar, ara ho entén, l'ha vist mil vegades. La Magda es queda glaçada i per un moment s'oblida dels investigadors que estan a càrrec seu. Efectivament, coneix aquell home, però d'un altre segle.

Sabadell, 1909

Aquell estiu, el Sisco Alemany feia els 25, però no estava per celebracions. Hi havia molta feina i molt mala maror. Es parlava d'organitzar una vaga general. Li hauria agradat convidar l'Elisenda, la mestra que feia classes nocturnes al local de la FOS, però, tal com estaven les coses, no gosava anar amb aquelles frivolitats.

El Sisco no es perdia ni una classe. Llegia molt perquè estava interessat en la política i en el moviment obrer, que era més potent en altres bandes del món on emmirallar-se. Però també, encara que no ho volgués reconèixer, perquè s'avergonyia que la dona que li tenia el cor robat sabés més coses que ell. Volia ser un home instruït i per això s'esforçava a llegir els reportatges divulgatius d'*El Trabajo*. S'ho empassava tot: les teories de Darwin, les teràpies de Freud, els fonaments de la higiene i l'anticoncepció, les cites dels grans pensadors universals..., i sobretot era seguidor de les recomanacions que s'hi feien per atacar els vicis dels obrers: no fumar, no jugar a cartes i no anar a veure sarsueles. Estar-se de tot allò no era un gran sacrifici per a ell: ni que hagués volgut, no tenia ni un ral.

Va agrair arribar a l'ombra que oferien les moreres de la plaça del Vallès. Ja eren quarts de vuit del vespre i, al sol, el cel encara cremava com el foc. Estava essent un estiu despietat i no solament per la calor extenuant que patien.

Els veïns esperaven que al caient de la tarda volgués córrer un pèl d'aire per treure les cadires a la porta del carrer. De moment, no valia la pena. Feia molts dies que no plovia i els carrers estaven polsegosos i reescalats.

Quan el Sisco va arribar al local del número 110 del carrer de l'Estrella¹, hi havia un grup reduït d'homes fora arreglant el món. Dins era més ple i semblava que estiguessin coent totes aquelles ànimes al forn. Feia dies que l'ambient estava caldejat. Els homes es mobilitzaven perquè no estaven disposats a anar a la guerra a un lloc on no se'ls havia perdut res, només perquè no tenien els duros que s'havien de menester per deslliurar-se'n. Tothom sabia, també els amos, que aquella seria la gota que faria vessar un got ple de feia temps.

Dins de la Federació Obrera, el Sisco va donar una llambregada circular per la sala fins que va detectar la seva germana Neus asseguda al costat de l'Elisenda, que era qui realment buscava.

Els de l'Obrera, asseguts al voltant de taules quadrades o amb cadires situades d'una manera caòtica, escoltaven, atents, l'orador, i el Sisco es va limitar a donar un cop de cap de salutació abans de seure darrere de la Neus. Ningú no el va saludar, concentrats com estaven en el discurs.

Tenia la paraula en Vicenç Vinyals, un home respectat i escoltat. Era un dels que havien caigut en les detencions dels anarquistes després de l'atemptat contra Alfons XIII. Tothom sabia que l'havien interrogat amb brutalitat i incomunicat, i no se n'havia anat de la llengua. Molts dels presents l'admiraven. Era evident que no havien aconseguit escarmentar-lo perquè, tres anys després que Morral² es presentés al casament reial sense ser-hi convidat, continuava al peu del canó i més combatent que mai. Però no era el mateix d'abans. Ara era com el soldat que torna canviat a casa després d'haver vist tanta misèria moral a la guerra.

En aquells moments estava esgargamellant-se per fer entendre als que l'escoltaven que calia el compromís de tothom. Amb un peu repenjat a la cadira, s'havia assegut damunt de la taula per fer-se sentir més bé.

www.efados.cat/fil/impostdesang1

www.efados.cat/fil/impostdesang2

—Hem de dir no. Hem de dir prou. Tots junts. És una guerra colonial i capitalista, i han de saber que no estem disposats a sacrificar-nos pels patrons i pels capellans –els presents aplaudien i feien que no amb el cap, concedint-li tota la raó del món–. Que hi vagin els frares, a la guerra. Que ells no produeixen, ni són pares de família.

—O això és el que diuen... –un dels habituals de l'Obrera era el Peret, que sempre hi havia d'afegir el comentari graciós.

—Sí, amic –el Vicenç va deixar anar una rialla amarga de sorna–, els capellans, sota les faldilles, hi tenen el mateix que nosaltres, encara que diguin que només ho fan servir per pixar aigua beneïta.

El Sisco s'escoltava atentament el Vicenç, malgrat que no sempre hi estava d'acord. Compartien un objectiu comú, però mantenien diferències estratègiques. El Sisco no era partidari de la via violenta. La força havia de ser la darrera i més desesperada opció, segons el seu parer. Per al Vicenç, darrere l'ideari pacifista s'amagava la covardia i en totes les discussions que tenien per aquesta qüestió li reclamava que admetés que en el fons era un gallina. Ell, evidentment, no estava disposat a admetre-ho perquè realment no ho creia. Afortunadament sempre sortia l'Elisenda defensant que la verdadera força alliberadora de la classe obrera rau en la cultura. Encara que llavors no faltava mai algú que matisava la seva sentència en un atac de realisme: els llibres no omplen la panxa.

El Sisco no podia evitar que el cor se'n li anés cap aquella dona quan la sentia a parlar. Que bé que s'explicava. Es notava que havia llegit molt. Per res del món hauria volgut que el considerés un covard, com volia fer creure el seu company de l'Obrera, i encara menys un ignorant. Estava gairebé segur que l'Elisenda s'arreglerava amb les seves tesis, que estava del seu costat. Fins i tot físicament, perquè cada vegada que el Vicenç i ell discutien cara a cara davant d'un got de vi, l'Elisenda acabava sempre de la seva banda de la taula.

A la mestra no li feia el pes, el Vicenç. Era eloqüent, provocador, incendiari, un menjacapellans cridaner i burleta que s'acaba-

va l'ampolla amb massa facilitat. Més d'un vespre l'havien vist ben engatat, anant de tort pel carrer, ranquejant, dilatant la tornada a casa, on no l'esperava ningú. El Sisco podia arribar a entendre que es refugiés en el mam després de tot el que havia passat, però no li semblava correcte que un líder sindical es comportés públicament d'aquella manera. No era un bon exemple. L'Elisenda era ben diferent. Havia aconseguit el respecte dels homes, tot i ser una dona. I quina dona!, pensava el Sisco. Ho tenia tot: era sàvia, tenia bon cor, era bonica i molt treballadora.

Fos com fos, mentre mantenien aquelles discussions teòriques de foc d'encenalls, el món al seu voltant s'havia començat a ensorrar.

El local ja era ple, tot i que se n'havien de tenir moltes ganes per entaforar-se allà dins un vespre sufocant de juliol. Però els obrers estaven interessats en el que es deia aquells dies. Sabien que les coses havien començat a moure's i no volien quedar-ne al marge.

En Llorenç Farràs va intervenir per donar suport a les paraules del Vicenç.

—Ep, aquí tots moros o tots cristians –va donar un cop damunt la taula amb la palma oberta, abans d'alçar un dit d'advertiment–. Si tots som necessaris per anar a defensar els interessos espanyols a l'Àfrica, digueu-me per què se'n deslliuren els que poden pagar les 1.500 pessetes.

Hi va haver una reacció generalitzada de crits i aplaudiments. Aquella situació era un escàndol que no podien tolerar. El Vicenç va demanar calma per fer-se sentir.

—Escolteu, companys, sé que esteu tots indignats amb el que està passant i teniu raó, però no oblideu que mentre ens tenen entretinguts en aquests afers, no avancem en les nostres lluites laborals. El moviment obrer no es pot limitar a denunciar la injustícia que suposa que només els pobres vagin a la guerra. Hem d'anar més enllà. És imprescindible que batallem per la jornada laboral de vuit hores. Tot el dia treballant com ases de càrrega, homes, dones, canalla, i, mentrestant, ens oblidem de reclamar allò que ens pertoca.

L'Elisenda Marsol es va aixecar de la cadira per prendre la paraula. Era més aviat menuda i s'havia de fer sentir entre tots aquells homes indignats i cridaners. El Sisco va fer callar els companys que tenia més a la vora perquè se la pogués sentir.

—S'ha de posar fi a l'explotació infantil. L'única feina que haurien de tenir els nens és instruir-se i, perquè això passi, no han d'entrar a la fàbrica fins que siguin adults. I els seus pares han de gaudir de condicions laborals justes i dignes que els permetin fer-los pujar com cal.

Sempre que podia, l'Elisenda insistia en la mateixa qüestió.

—Ens volen ignorants i mesells. La manca d'educació ens manté esclaus. Ens tenen ocupats a sortir de la misèria i no tenim temps per res més. Per pensar, per debatre, per progressar... Els obrers s'han d'instruir. Per això, companys, la reducció horària del treball a les fàbriques és primordial. L'educació racional, que no imposa creences, sinó que obre les ments, formarà ciutadans emancipats de tota tirania en un ambient de pau, treball i fraternitat!

—Molt ben dit, companya, però la pau queda lluny encara. No hi haurà pau fins que no aconseguim una vida digna per a tots els obrers del món. D'altra manera, la pau és rendició.

El Vicenç va arrencar més aplaudiments que l'entusiasme de la mestra. Els indignats estaven més predisposats a anar-ho a cremar tot que no pas a posar-se a estudiar després d'una jornada fatigosa.

—Maneguen el nostre temps i el nostre treball com més els convé, i ja n'hi ha prou. Nosaltres també tenim la nostra dignitat —en Vicenç Vinyals sabia que se'ls havia ficat a tots a la butxaca.

—D'acord, però la nostra dignitat també exigeix defensar la nostra cultura. Heu vist el que diu la premsa de Madrid? —l'Elisenda va agafar un diari de damunt la taula i el va brandar a la concurrència com si fos la prova d'un delicte terrible i es va disposar a llegir-lo—. Fan escarni de la nostra llengua: «no puede servir la jerga catalana, compuesta de ladridos y aullidos capaces de romper el tímpano de un elefante, como no puede servir ningún dialecto atrofiado, estancado, para comunicarse con el resto de la Nación que habla la sonora, la clara y armoniosa lengua de Cervantes».

—Doncs, si ens consideren animals, com animals ens comportarem!

De nou, la reacció del Vicenç va arrencar l'aprovació dels presents. El Peret, que se l'escoltava embadalit, va començar a xisclar i a fer moviments com un mico, d'una taula a l'altra, enfilant-se en un dels tamborets de la barra. Feia animalades seguint les instruccions de l'orador. Tothom li reia l'ocurrència, alguns li tustaven el cap com si fos una bestioleta simpàtica. La Neus, el Sisco i l'Elisenda se'l miraven com una criatura que s'ha ficat al mig d'una conversa entre adults.

La mestra es va deixar caure, de nou, a la cadira, deixant per inútil aquella audiència tan poc madura. Aquesta no era la reacció que esperava a les seves paraules. El Sisco l'hi va notar mentre l'observava de cua d'ull a un metre de distància. Li volia mostrar el seu suport. Se li va apropar fins a l'orella i li va xiuxiuejar que estava d'acord amb ella, mentre la parròquia continuava cridant i fent el ruc. L'Elisenda li va regalar un somriure d'agraïment i ell es va sentir cofoi. Li semblava que era l'únic dels presents amb qui tenia una mena de complicitat i això el feia sentir gairebé important. Els ulls del noi es van quedar suspesos sobre la cabellera del color de l'aram que l'Elisenda portava recollida sobre la nuca. Era la dona més bonica del món, si més no, del seu món. El Sisco va apartar dissimuladament la seva mirada del perfil de la noia. Tenia un nas menut i desafiant, gairebé impertinent, i quan escoltava amb atenció —s'hi havia fixat— entreobria la boca com si per allà li haguessin d'entrar les idees. No volia que l'enxampés mirant-la extasiat. Li hauria fet vergonya.

En Vicenç Vinyals cridava cada cop més, amb el front amarat de suor. Feia molta calor i, com més alcohol ingeria, més suava. La cridòria del local havia anat en augment, amb les brometes del Peret, i costava més fer-se sentir. Ara els obrers estaven eufòrics i ja no es podien concentrar en debats teòrics, volien acció. Algú que els donés ordres clares i contundents.

En Vinyals havia estat un home atractiu, però les pallisses l'havien deixat estafet i, sobretot, amargat. La colla de l'Obrera que se l'escoltava era tota la família que tenia aquell home solitari.

Tothom sabia que estava interessat en l'Elisenda, però ella el que sentia per ell era més aviat llàstima.

En Vicenç Vinyals va voler deixar el debat tancat:

—Primer fem la revolució i després ja ens dedicarem a reeducar el poble!

El Sisco es va sentir en la necessitat de sortir a defensar les paraules de la seva companya.

—No farem cap revolució social si abans no revolucionem la ment i el cor dels homes. Aquest és el veritable canvi, companys!

Segon regal de l'Elisenda en forma de somriure que li va escalfar el cor.

—Tens raó, però ara no ens aturarem a esperar que es culturitzin les masses. Hem d'actuar. Hem de convocar una gran vaga general que els faci reaccionar. Amics, avui només en som una trentena, però n'hem de ser molt més! Tres mil, trenta mil! I hem de fer aturar els telers. És l'única cosa que els pica. Només amb la vaga ens farem escoltar!

L'orador encoratjava els congregats a la FOS perquè mobilitzessin més obrers. Era el moment d'organitzar un míting multitudinari. Havien de portar algú de Barcelona que omplís una sala gran. Algun líder que aconseguís concentrar un nombre important d'homes disposats a anar a la vaga, arribar a molts obrers.

—Mireu, és molt agradable compartir una ampolla amb vosaltres i parlar, però ja no és temps de tertúlies. No necessitem carregar-nos de raons. Sabem que tenim la raó i no ens faran creure el contrari. No, ja no. No us enganyeu, companys, si callem i anem a treballar amb el cap cot, no avançarem. Ningú no ens escoltarà. No els interessin els nostres debats, ni les nostres raons. L'única manera d'implantar els nostres principis és l'acció revolucionària.

Des de fora del local de l'Obrera es van sentir les mans picant contra les taules i els crits decidits dels de dins. Tots els presents buscarien companys i veïns que volguessin assistir al míting, i la vaga –ara ja n'estaven tots convençuts– era impossible d'aturar.

Sabadell, 2019

La Magda, a la sala de consultes de l'Arxiu Històric, es queda observant la foto bocabadada. Torna al seu ordinador per buscar de nou la notícia que l'ha impactat i imprimeix la fotografia del difunt. Quan les té l'una al costat de l'altra no es pot estar de cridar la seva companya.

—Salut, vine, has de veure això. És increïble.

La Salut Garcia s'acosta per la banda de la taula llarga de consultes mentre s'apuja les ulleres de pasta negra fins al pont del nas, un gest que fa sempre que vol posar atenció en alguna cosa. És tan miop que, a voltes, quan et mira, sembla que s'estigui adormint. I, malgrat aquesta imatge que té, és una dona absolutament atenta a tot el que passa al seu voltant.

—Mira –la Magda agita la foto de la mà esquerra–, aquest és el Pau Santos, el noi que han trobat mort a la caserna del Taulí i aquest altre –l'assenyala amb un dit nerviós– és un home del 1909 i són...

—Són pastats i clavats! Segur que és un avantpassat seu –la Salut insisteix a recol·locar-se les ulleres, tot i que no li fa falta. No s'acaba de creure el que veu. Passeja els ulls d'una foto a l'altra repetidament amb una ganyota d'incredulitat.

—Sí, d'acord, i tots dos són sabadellencs i segurament de la mateixa branca familiar, però quina possibilitat hi ha que siguin idèntics després de creuar-se tres o quatre generacions? És molt estrany.

—Potser és la seva reencarnació –la Salut ho deixa anar amb un somriure infantil.